

VALSTS AĢENTŪRA

LATVIJAS INFЕКТОЛОĢIJAS CENTRS

Linezera iela 3, Rīga, LV-1006, Latvija. Tālrunis: 67014500. Fakss: 67014568
Reģistrācijas nr. 90001830776. E-pasts: lic@lic.gov.lv
www.lic.gov.lv

IETEIKUMI

ārstniecības iestādēm un ārstniecības personām rīcībai, kad ir klīniski un epidemioloģiski pamatotas aizdomas par pacienta saslimšanu ar pandēmisko gripu A(H1N1)

Rīga, 12.11.2009.

(3.redakcija)

Vispārējs situācijas raksturojums

Kopš 2009.g. aprīļa mēneša vērojams „cūku” gripas uzliesmojums cilvēkiem. Tas sākās Meksikā un ASV. Turpmākos mēnešos slimība strauji izplatījās.

Pašreizējo pandēmisko gripu izraisa jauns cūku gripas H1N1 vīrusa paveids. Tas ir atšķirīgs no cilvēku A gripas H1N1 vīrusa. Jaunais vīruss ir radies sajaucoties cilvēku, putnu un cūku gripas ģenētiskajam materiālam, tam ir jauna gripas vīrusu gēna segmentu kombinācija.

Gripas vīrusi, arī jaunie A/H1N1 vīrusi, ir neizturīgi pret izžūšanu un karstumu. 100°C temperatūrā tie iet bojā momentāni, bet ir noturīgi pret aukstumu – sasaldēti izdzīvo ilgstoši.

Istabas temperatūrā gaisā un uz virsmām izdzīvo līdz 4 stundām.

A gripas vīrusi ir noturīgāki par B gripas vīrusiem.

Izžuvušos elpceļu sekrēta pilienos gultas veļā vīrusi var saglabāties pat līdz 2 nedēļām, istabas putekļos vēl ilgāk. No gripas vīrusiem veļu atbrīvo, mazgājot. Pastāvīgi ir jāveic telpu mitrā uzkopšana.

Gaisa sanācijai der UV apstarojums un vēdināšana.

Jaunais vīruss ir jutīgs pret parastajiem dezinfekcijas līdzekļiem, ko izmanto ikgadējās sezonālās gripas pacēluma laikā. Uz vīrusu iedarbojas jau zināmie neiraminidāzes inhibitori – oseltamivirs un zanamivirs. Rimantadīns uz šo vīrusu nedarbojas. Vakcīna pret jauno gripas paveidu Latvijā pagaidām nav pieejama.

Tā kā jaunais vīruss ir pārkāpis sugu barjeru un infekcija izplatās no cilvēka cilvēkam, Pasaules Veselības organizācija 11.jūnijā ir paaugstinājusi pandēmijas trauksmes līmeni līdz augstākajai 6.fāzei.

Oktobra otrās dekādes sākumā pēc PVO datiem jau bija vairāk par 400 tūkstošiem laboratoriski apstiprināti jaunās H1N1 gripas gadījumi un vairāk par 4735 mirušo, kuru nāve saistāma ar H1N1 gripu. Biežākais nāves cēlonis tāpat kā ikgadējās sezonas gripas gadījumos ir pneimonijas, kuru izraisītāji parasti ir pneimokoki.

Līdzīgi kā citās pasaules valstīs, Latvijā gripa pārsvarā gadījumu norit vieglā vai vidēji smagā formā, bez komplikācijām.

Inficēšanās veids

Pandēmiskā gripa ir akūta elpceļu infekcija. Inficēšanās notiek tieša kontakta ceļā, slima cilvēka elpceļu sekrētam nonākot vesela cilvēka elpceļos vai netieši – iekļūstot elpceļos ar netīrām rokām vai priekšmetiem, kas ir aptraipīti ar slimu cilvēku elpceļu sekrētu.

Slimība attīstās 7 dienu laikā pēc inficēšanās.

Inficēties ar termiski apstrādātu cūkgaļu nevar.

Jaunās A/H1N1 gripas klīnika

Klīniskā izpausme neatšķiras no parastās ikgadējās sezonālās gripas izpausmes. Tās pazīmes: akūts sākums, augsta ķermeņa temperatūra, drebuļi, laužošanas sāpes muskuļos,

galvassāpes, nespēks, aizlikts deguns, klepus, sāpes kaklā; retos gadījumos – vemšana vai caureja.

Klīniskā materiāla virusoloģiska izmeklēšana

Ārstniecības persona nodrošina klīnisko materiālu ņemšanu un nogādāšanu laboratorijā gripas virusoloģiskajai diagnostikai un gripas vīrusa cirkulācijas uzraudzībai šādos gadījumos:

1. ir profesionāli pamatotas aizdomas par grupveida saslimšanu ar gripu gripas starpepidēmiju laikā;
2. hospitalizētam pacientam ir smaga akūtas augšējo elpceļu infekcijas klīniskā norise;
3. gripa noris ar komplikācijām personai, kura ir vakcinēta pret gripu ar Pasaules veselības organizācijas rekomendēto vakcīnu konkrētai epidēmiskajai sezonai;
4. nāve iestājusies pacientam ar akūtas augšējo elpceļu infekcijas simptomiem.

(Ministru Kabineta 21.11.2006. noteikumi Nr.948 „Noteikumi par gripas pretepidēmijas pasākumiem”).

Parauga ņemšanai izmanto 2 sterilus vates (dakrona) tamponus un trauku ar sterilu transporta barotni (2 ml). Transporta barotni var saņemt LIC laboratorijas virusoloģijas nodaļā, vai arī izmantot komerciālas **šķidrās** sterilas vīrusu transporta barotnes.

Ar vienu tamponu paņem uztriepi no rīkles gala mugurējās sienas, ar rotējošām kustībām cenšoties savākt pēc iespējas vairāk epitēlija šūnu. Ar otru tamponu noņem uztriepes no abām deguna ejām (pirms uztriepes noņemšanas degunu iztīra no gļotām un citiem izdalījumiem). Abus vates tamponus ievieto vienā traukā ar transporta barotni.

Paraugu jānogādā Latvijas Infektoloģijas centra laboratorijā Kliņānu ielā 7 (no plkst.8⁰⁰ līdz plkst.17⁰⁰) vai Linezera ielā 3 (jebkurā diennakts laikā) pēc iespējas ātrāk, bet ne vēlāk kā 48 stundas pēc materiāla paņemšanas. Līdz nogādāšanai un nogādāšanas laikā paraugus uzglabāt pie +2⁰ - + 8⁰ C. Siltā laikā paraugi jātransportē atdzesētā termālā somā.

Ieteikumi iedzīvotājiem, kad ir radušās aizdomas par iespējamu saslimšanu ar pandēmisko gripu

Ja cilvēkam parādās gripai līdzīgie simptomi, nekavējoties jāsazinās ar ģimenes ārstu. Jāpaliek mājās, cik iespējami, jāizolējas no pārējiem ģimenes locekļiem, jāievēro higiēnas noteikumi. Jālieto atsevišķi trauki un citi sadzīves priekšmeti. Telpas ir jāvēdina.

Ieteikumi ģimenes ārstam

Mājas vizītes laikā:

- novērtēt klīnisko ainu un epidemioloģisko anamnēzi,
- ordinēt pacientam ārstēšanu ar specifiskiem pretgripas medikamentiem – oseltamiviru (Tamiflu) vai zanamiviru (Relenza),

- izvērtēt hospitalizācijas epidemioloģiskās indikācijas (kopmītne, pansionāts u.tml.)
- klīnisku indikāciju (smaga slimības gaita, trombohemorāģisks sindroms, infekciozi toksisks šoks, pievienojušās komplikācijas) gadījumā nosūtīt pacientu uz LIC, ja dzīvo Rīgā, vai uz tuvāko stacionāru pēc dzīves vietas, izmantojot NMPD brigādi,
- pretepidēmiskie pasākumi – pacienta izolācija pēc iespējas atsevišķā telpā vai aiz aizslietņa 7 dienas vai līdz klīnisko simptomu izzušanai,
- pēcekspozīcijas profilakses ordinēšana 10 dienas ilgi kontaktpersonām ar augstu komplikāciju risku (personām ar hroniskām slimībām, personām vecākām par 65 gadiem un jaunākām par 5 gadiem), ordinē neiraminidāzes inhibitorus,
- masku, aizsargcimdus pēc noņemšanas lietot atkārtoti nedrīkst, tie jāievieto polietilēna maisiņā un jāiznīcina,
- pēc slimnieka apskates rūpīgi jānomazgā rokas zem tekoša ūdens, ja tas nav iespējams, rokas jānotīra ar alkoholu saturošu dezinfekcijas līdzekli.

NMPD brigādēm:

- ja ir izsaukums „uz gripu”, pievērst uzmanību epidemioloģiskai anamnēzei,
- klīniskai ainai,
- ja pacientu klīnisku indikāciju dēļ nav nepieciešams hospitalizēt, informēt ģimenes ārstu par nepieciešamu mājas vizīti,
- ja pacients hospitalizējams klīnisku indikāciju dēļ – NMPD brigādei informēt ārstniecības iestādi (LIC – ja Rīgā, pēc pacienta dzīvesvietas - ārpus Rīgas), lai pacientu hospitalizētu izolatorā, apejot pacientu uzņemšanas nodaļu,
- NMPD personālam lietot aizsargmaskas.

Rīcība ārstniecības iestādē, kad atvests pacients ar aizdomām par iespējamu pandēmisko gripu

Pacients, kurš ir atvests uz slimnīcu ar aizdomām par iespējamu pandēmisko gripu, ir jāhospitalizē izolatorā, apejot uzņemšanas nodaļu. Ārstniecības personām, kuras ir saistītas ar pacienta aprūpi, jālieto aizsargmaskas un aizsargcimdi. Pēc pacienta apskates jāpaņem biomateriāls laboratoriskai izmeklēšanai – iztriepes no deguna un rīkles virusoloģiskai izmeklēšanai. Paraugi ir jānosūta izmeklēšanai uz LIC virusoloģisko laboratoriju. Paraugu paņemšana un nosūtīšana ir jāveic tāpat kā sezonālās gripas gadījumos.

Pretepidēmiskie pasākumi jāveic atbilstoši slimnīcā noteiktajiem pasākumiem sezonālas gripas epidēmiskā pacēluma laikā.

Pandēmiskās gripas pacients izdala vīrusus 7 līdz 10 dienas (tas nosaka izolācijas ilgumu), smagi norisošas komplikētas gripas gadījumos ilgāk – līdz klīnisko simptomu izzušanai.

Bērni, sevišķi mazi bērni, var būt kontagiozi ilgāku laiku.

Ārstēšana un ķīmijprofilakse

Ārstēšanai un ķīmijprofilaksei ordinē oseltamiviru vai zanamiviru. Terapija ir jāuzsāk nekavējoties.

Pieaugušiem ordinē oseltamiviru pa 75 mg 2 reizes dienā 5 dienas ilgi vai zanamiviru divas 5 mg inhalācijas 2 reizes dienā 5 dienas ilgi.

Profilaktiski ordinē oseltamiviru 75 mg 1 reizi dienā vai zanamiviru divas 5 mg inhalācijas 1 reizi dienā.

Pēcekspozīcijas profilaksi turpina 10 dienas pēc pēdējās zināmā kontakta reizes – **TIKAI riska grupām.**

Antivirusālā terapija grūtniecēm

Pagaidām klīnisku pētījumu nav. Tāpēc grūtniecēm oseltamivira vai zanamivira indikācijas ir rūpīgi jāizvērtē. Līdz šim, kad šie līdzekļi ir ordinēti, blaknes ne grūtniecei, ne jaundzimušajam nav novērotas. Tā kā zanamivirs ir inhalējams medikaments un mazāk sistēmiski absorbējas, daži eksperti zanamivira ordinēšanu grūtniecēm uzskata par drošāku. Rūpīgi jāvēro zanamivira ievadīšanas veids.

Bērnu zīdīšanas laikā antivirusālo līdzekļu ordinēšana ir pieļaujama.

Ieteikumus izstrādāja v/a „Latvijas Infektoloģijas centrs” vadošie speciālisti infektoloģijas jomā - docente Ilze Vingre, dr.Velga Ķūse, dr.Armanda Brodža.

Ieteikumu sagatavošanai izmantoti PVO, LIC, CDC, ECDC materiāli.

NMPD – Neatliekamās medicīniskās palīdzības dienests

PVO – Pasauls Veselības organizācija

CDC – Slimību un profilakses kontroles centrs

ECDC – Eiropas slimību un profilakses kontroles centrs